

The Relationship Between Gender Equality in Household Labor, Marital Stability and Quality

Jelena Šakotić-Kurbalija ¹ Dragan Kurbalija ² Nikolina Kukulj ³

EXTENDED ABSTRACT

The main goal of this research was to examine how important the gender equality in the distribution of household labor is for marital stability and the perception of marital quality. The study included 498 couples from the Republic of Serbia who lived together for a period ranging from 6 months to 57 years and 6 months ($M = 14.02$, $SD = 11.85$). The data was collected during 2015 and 2016 as part of a broader research project. Both partners provided responses on the household labor workload, satisfaction with the division of housework, dimensions of marital quality (Dyadic consensus, Dyadic satisfaction, Affectional expression and Dyadic cohesion) and the degree of marital instability. Differences in the household labor workload between women and men were examined using a series of t-tests for dependent samples. The structure of differences between couples who perform housework equally and those in which one spouse mainly performs the majority of work in the degree of satisfaction with the division of housework, assessment of the marital quality and stability was examined using discriminant analysis. The results indicate that the traditional division of household labor is still present in our society and that women are more engaged in housework related to feeding and hygiene, while husbands are more engaged in repair work. Caring for the children, pets, garden and lawn, are household tasks that both spouses are equally engaged in. The results also indicate that an equal distribution of household labor is important for women's satisfaction with the division of housework, and also for the degree of dyadic cohesion and dyadic satisfaction of both spouses. Based on the results, we can assume the existence of different mechanisms that connect the division of household labor, satisfaction with the division of housework, and the quality and stability of the relationship in men and women. The factors that influence satisfaction with the division of household labor

¹Department of Psychology,
Faculty of Philosophy,
University of Novi Sad,
Serbia

²Agricultural High School
with Dormitory Futog,
Futog, Serbia

³Elementary School „Jovan
Sterija Popović“, Vršac,
Serbia

Correspondence:

Jelena Šakotić-Kurbalija,
Faculty of Philosophy,
University of Novi Sad,
Department of Psychology,
Dr Zorana Đinđića 2, 21000
Novi Sad, Serbia

Email:

jelenasakotickurbalija@
ff.uns.ac.rs

in men should be further investigated, since they are not determined by the spouse's actual engagement in the housework.

KEYWORDS

gender equality, marriage, marital stability, marital satisfaction, marital quality

Povezanost rodne ravnopravnosti u kućnim poslovima, stabilnosti i kvaliteta bračnog odnosa

SAŽETAK

Da bismo odgovorili na pitanje koliko je rodna ravnopravnost u raspodeli kućnih poslova značajna za bračni kvalitet i stabilnost, u okviru šireg istraživačkog projekta, tokom 2015. i 2016. godine ispitano je 498 parova sa prebivalištem u Republici Srbiji, koji su živeli zajedno od 6 meseci do 57 godina i 6 meseci ($AS = 14,02$; $SD = 11,85$). Od oba partnera prikupljeni su podaci o opterećenosti kućnim poslovima, zadovoljstvu raspodelom kućnih poslova, različitim dimenzijama kvaliteta braka i stepenu bračne nestabilnosti. Razlike u opterećenju kućnim poslovima između žena i muškaraca ispitane su serijom t-testova za zavisne uzorke, a struktura razlika u stepenu zadovoljstva raspodelom poslova, proceni kvaliteta i stabilnosti braka među parovima koji kućne poslove obavljaju ravnopravno i onih kod kojih većinu kućnih poslova uglavnom obavlja jedan od supružnika ispitana je diskriminativnom analizom. Rezultati ukazuju da je u našoj sredini još uvek aktuelna tradicionalna podela kućnih poslova i da su žene u većoj meri angažovane na kućnim poslovima vezanim za hranjenje i higijenu dok su muševci više angažovani oko poslova vezanih za popravke. Briga o okućnici, deci i kućnim ljubimcima predstavljaju kućne poslove oko kojih se oba supružnika angažuju podjednako. Takođe, rezultati ukazuju da je ravnopravna raspodela kućnih poslova važna za zadovoljstvo raspodelom poslova žena, stepen dijadne kohezije i dijadnog zadovoljstva oba supružnika.

KLJUČNE REČI

rodna ravnopravnost, brak, bračna stabilnost, bračno zadovoljstvo, bračni kvalitet

1 UVOD

Mada je Terman, sa svojim saradnicima (Terman i dr. 1938), još tridesetih godina prošlog veka ispitivao povezanost čitavog niza varijabli sa bračnim zadovoljstvom; bračni odnosi su privukli veću pažnju sociologa i psihologa tek od sedamdesetih godina prošlog veka. U to vreme su, u razvijenim zemljama Zapada i Severne Amerike, velike društveno-ekonomske promene, između ostalog, imale za posledicu odlaganje zasnivanja porodice i sve veći broj razvoda.

Emancipacija žena je podstakla tranziciju porodice od tradicionalnog ka egalitarnom načinu funkcionisanja. Dok je stari – tradicionalni model podrazumevao jasno razlikovanje bračnih uloga po polu, te je žena bila zadužena za kućne poslove i brigu o deci, a muškarac za materijalno zbrinjavanje porodice; novi – egalitarni model podrazumeva ravnopravnost među supružnicima, i to ravnopravnost po pitanju moći, odgovornosti, donošenja odluka i raspodele kućnih obaveza. Porast broja žena koje su zaposlene van kuće je neminovno uticao na porodičnu dinamiku i vodio ka preispitivanju raspodele obaveza i odgovornosti u domaćinstvu. Pošto žene koje imaju plaćeni posao provode manje vremena kod kuće, u odnosu na žene koje su domaćice, one od svojih partnera očekuju da se više uključe u kućne poslove, što može dovesti do čestih, pa i svakodnevni bračnih konflikata, ukoliko partneri nemaju ista uverenja po pitanju modela porodičnog funkcionisanja. U skladu s tim, žene koje doživljavaju podelu posla u kući kao nepravednu izveštavaju o češćim bračnim konfliktima (Kluwer, Heesink i Van de Vliert 1996, prema Lavee i Katz 2002).

Kako različita istraživanja pokazuju (Coltrane 2000; Bartley i dr. 2005; Carlson i dr. 2016; Carlson, Miller i Sassler

2018) podela kućnih poslova se pokazala značajnom za kvalitet bračnog odnosa. Pri tom je, pored broja sati provedenih u kućnim poslovima, značajna i vrsta poslova koji se obavljaju (Ruppanner 2008). Naime, istraživački nalazi govore da je doživljaj nepravednosti i nejednakosti, i kod žena i kod muškaraca, povezan sa vremenom provedenim u poslovima s niskom mogućnošću kontrole (poslovima koji se ne mogu odlagati, jer se njima zadovoljavaju potrebe drugih ukućana, a koji se tradicionalno smatraju ženskim poslovima); dok je postizanje pravednosti u podeli ovih poslova bilo više povezano sa zadovoljstvom kod žena, nego kod muškaraca (Bartley i dr. 2005; Rogers i Amato 2000).

Rezultati istraživanja, sprovedenih kako u inostranstvu (Coltrane 2000; Bartley i dr. 2005), tako i u našoj sredini (Petrović i dr. 2009) i regionu (Bartolac i Kamenov 2013; Kamenov i dr. 2007), ukazuju da žene, pored bračne i profesionalne uloge, i dalje imaju najveći deo odgovornosti za brigu o deci i za obavljanje svakodnevni rutinskih ili tradicionalno ženskih poslova u domaćinstvu. Pri tom, napor koji se svakodnevno ulaže u kućne aktivnosti koje se odnose na brigu o drugima obično nije vidljiv onima koji od njega imaju koristi (Coltrane i Shih 2010), prosto se podrazumeva da je tako – da se jelo dobija na vreme, da je odeća čista i opeglana...; ukratko: da ima svega što je potrebno u vreme kada je potrebno. Neka istraživanja (Barnett 2004; Bartley i dr. 2005; Blair i Johnson 1992) utvrđuju da, zbog toga što se tim kućnim poslovima i dalje najčešće pristupa kao „ženskim“, žene ispoljavaju veći nivo psihološkog stresa, depresije i anksioznosti, u odnosu na muškarce.

U nedavno objavljenoj američkoj studiji (Milkie i dr. 2025), analizirani su podaci prikupljeni od 2003. do 2023.

u okviru Američke studije korišćenja vremena (American Time Use Survey – ATUS). Nalazi govore da su tokom 2003–04. godine žene radile 40% više rutinskih kućnih poslova vezanih za pranje i spremanje od svojih muževa (4,2:1), a da se ta nesrazmernost smanjila na 2,5:1 tokom 2022–23. godine. Rezultati iste studije ukazuju i na smanjenje razlika u opterećenju supružnika brigom o deci od 2:1 iz 2003–04. godine do 1,8:1 iz 2022–23. godine, ali te razlike nisu bile statistički značajne. Autori navode i nalaz da je tokom prethodne dve decenije (između 2003. i 2023. godine) ukupno nedeljno vreme provedeno u kućnim poslovima kod udatih žena značajno smanjeno – za oko jedan sat, a kod udatih žena sa decom za oko 1,5 sat, uz privremeno povećanje samo tokom pandemije COVID-19 (2020. i 2021. godine). Nasuprot tome, ukupno vreme provedeno u kućnim poslovima kod oženjenih muškaraca, bez obzira na to da li su imali decu, ostalo je uglavnom nepromenjeno (značajno se bilo povećalo samo za oko jedan sat neposredno nakon izbijanja pandemije). S obzirom na to da promene u vremenu provedenom u obavljanju kućnih poslova muškaraca i žena nisu bile drastične, te da je smanjenje razlike u angažovanju između polova bilo statistički značajno, ali relativno malo, autori smatraju da se može tvrditi da je rodna konvergencija u vremenu provedenom u kućnim poslovima zastavljena (Milkie i dr. 2025).

Sa druge strane, koristeći podatke iz Nacionalne studije porodica i domaćinstava, iz 1992–94, i podatke iz Istraživanja braka i veza (Marital and Relationship Survey) iz 2006, Carlson (2022) ističe da razumevanje „zaustavljene rodne revolucije“ zahteva razumevanje toga kako je raspodela kućnih poslova supružnika povezana sa njihovim

procenama kvaliteta veze. Ovaj autor navodi da uobičajeni pristupi merenju podele kućnih poslova ne uzimaju u obzir način na koji parovi obavljaju kućne poslove. Zato rekonceptualizuje stepen rodne ravnopravnosti u podeli rutinskih kućnih poslova kao broj zadataka koje partneri rade zajedno i upoređuje ovu meru sa konvencionalnom merom udela muškarca u ukupnim kućnim poslovima. Carlson zaključuje da je ukupni udeo muškaraca u kućnim poslovima pozitivno povezan sa procenom kvaliteta odnosa od strane žena, a negativno sa procenom kvaliteta odnosa od strane muškaraca. Međutim, nalazi istovremeno ukazuju da su najkorisniji egalitarni aranžmani (u kojima partneri podjednako učestvuju u obavljanju kućnih poslova), u smislu da su povezani sa najvećim nivoom kvaliteta odnosa i za muškarce i za žene (Carlson 2022).

U istraživanju kvaliteta i stabilnosti bračnog odnosa u funkciji raspodele kućnih poslova, finansijskih ulaganja i donošenja odluka, Kamenov i saradnice su zaključile da je u većini porodica u Hrvatskoj podela kućnih poslova i dalje tradicionalna, pa žene, i kada su nezadovoljne, ne razmišljaju o razvodu ili prekidu kohabitacije, jer ne očekuju da će im biti bolje u nekoj drugoj vezi. Autorke su ustanovile da se zadovoljstvo vezom i njenim kvalitetom najbolje može predvideti zadovoljstvom oba partnera njihovom ulogom u donošenju odluka, zatim zadovoljstvom žena podelom kućnih poslova i, na kraju, zadovoljstvom oba partnera raspodelom finansija. Pri tom, bračnoj nestabilnosti značajno doprinosi ako partneri nisu zadovoljni raspodelom donošenja odluka, muškarci podelom kućnih poslova, a žene podelom finansijskih ulaganja (Kamenov i dr. 2007).

Drugim istraživanjem iz Hrvatske (Bartolac i Kamenov 2013), u vezi raspo-

dele kućnih poslova, ustanovljeno je da se partneri slažu u proceni da su žene više angažovane u rutinskim (tradicionalno „ženskim poslovima“), dok muškarci više obavljaju povremene ili tradicionalno „muške poslove“. Uz to je zadovoljstvo raspodelom kućnih poslova kao i raspodelom finansija manje kod žena nego kod muškaraca. I muškarci i žene su najzadovoljniji kada podjednako učestvuju u porodičnim troškovima i donošenju odluka. Po pitanju podele kućnih poslova utvrđeno je da su muškarci uvek zadovoljni, a kod žena zadovoljstvo raste sa povećanjem partnerovog uključivanja u kućne poslove. Autorke zaključuju da je raspodela finansija i učestvovanje u odlučivanju uglavnom zajedničko i ravnopravno, a da je najmanje rodne ravnopravnosti ostvareno po pitanju raspodele kućnih poslova.

Teorija socijalne razmene je najpoznatija i najcitiranija teorija u okviru istraživanja bračnih odnosa, a njen najveći doprinos, u odnosu na sve druge teorije, je posmatranje stabilnosti i kvaliteta bračnog odnosa kao dve odvojene i (relativno) nezavisne dimenzije. Ova teorija pretpostavlja da partnerski odnosi funkcionišu na osnovu ekonomskog modela ulaganja i koristi, te omogućava objašnjenje da čak i odnosi koji uopšte nisu zadovoljavajući mogu biti stabilni ako su partneri već mnogo uložili (u materijalnom i nematerijalnom smislu) u postojeću vezu i nemaju ili ne vide privlačnije alternative (Čudina-Obradović i Obradović 2006). Teorija jednakosti (Wilcox i Nock 2006) naglašava značaj i doživljava egalitarnosti za bračno zadovoljstvo. Prema ovoj teoriji, pojedinci su najzadovoljniji partnerskim odnosima u kojima su njihovi doprinosi i dobici u vezi (pod)jednaki sa partnerovim. Važno je imati na umu da ova jednakost ne podrazumeva da partneri rade iste aktivnosti u jednakoj

meri, već podrazumeva subjektivni doživljaj ravnopravnosti.

Imajući u vidu navedene teorije i nalaze istraživanja sprovedenog u našem regionu, koji govore da je najmanje rodne ravnopravnosti ostvareno po pitanju raspodele kućnih poslova (Bartolac, Kamenov 2013), ovaj rad je usmeren na ispitivanje povezanosti rodne ravnopravnosti u kućnim poslovima sa percepcijom kvaliteta bračnog odnosa i njegovom stabilnošću.

Glavni problem ovog istraživanja je pitanje: *koliko je rodna ravnopravnost u raspodeli kućnih poslova značajna za bračnu stabilnost i percepciju kvaliteta bračnog odnosa?* Da bismo odgovorili na ovo pitanje trebalo je utvrditi:

1. kolike su razlike u opterećenju kućnim poslovima između muškaraca i žena, i
2. kakva je struktura razlika u stepenu zadovoljstva raspodelom poslova, proceni kvaliteta bračnog odnosa (po različitim dimenzijama) i stabilnosti braka među parovima koji kućne poslove obavljaju ravnopravno i onih kod kojih većinu kućnih poslova uglavnom obavlja jedan od supružnika.

U skladu sa navedenim istraživačkim pitanjima formulisane su i hipoteze.

Prva hipoteza (H1) odnosi se na pretpostavku da je u našoj kulturi još uvek aktuelna podela na tradicionalno „ženske“ (svakodnevne, rutinske, unutrašnje, poslove sa niskim stepenom kontrole) i tradicionalno „muške“ (povremene, kreativne, spoljašnje, sa visokim stepenom kontrole) kućne poslove. Na osnovu rezultata ranijih istraživanja u regionu (Bartolac i Kamenov 2013; Kamenov i dr. 2007; Petrović i dr. 2009) možemo pretpostaviti da će žene u većoj meri biti angažovane u kućnim poslovima vezanim

za hranjenje (kuvanje, pranje suđa i pospremanje stola) i higijenu (pranje i peglanje veša, usisavanje i brisanje prašine, pranje prozora, podova i sl. i čišćenje sanitarnih prostorija), dok će se muževi više angažovati oko poslova vezanih za popravke (kućne popravke, popravka automobila i briga o okućnici). Takođe, možemo pretpostaviti da će se oba supružnika podjednako angažovati oko brige o deci i kućnim ljubimcima.

Druga hipoteza (H2) koju smo proveravali u ovom radu odnosi se na pretpostavku da će parovi koji veći deo kućnih poslova obavljaju ravnopravno biti pre svega zadovoljniji raspodelom kućnih poslova i da će biti zadovoljniji sopstvenim brakom. Pretpostavku smo formulisali na ovaj način zato što se u mnogim istraživanjima raspodele kućnih poslova (npr. Carlson, Miller i Rudd 2020) upravo bračno zadovoljstvo koristi kao kriterijumska varijabla.

2 METOD

2.1 UZORAK ISPITANIKA

Podaci su prikupljeni na uzorku od 498 parova sa prebivalištem u Republici Srbiji, koji su živeli zajedno od 6 meseci do 57 godina i 6 meseci ($M = 14,02$; $SD = 11,85$). Starost ispitanica bila je od 17 do 79 godina ($M = 39,49$; $SD = 11,17$). Njihovi partneri bili su statistički značajno stariji ($t = 18,59$; $p < 0,01$), iako su parovi bili usklađeni po godinama ($r = 0,96$; $p < 0,01$). Starost ispitanika iznosila je od 20 do 81 godine ($M = 42,16$; $SD = 11,61$), u proseku muškarci su bili stariji $M = 2,71$ godinu ($SD = 3,21$). Uzorak su činili ispitanici različitog obrazovanja: većina ispitanika završila je srednju školu (46,8%) ili fakultet (34,9%), ispitanice u uzorku su bile obrazovanije, i u najvećem broju su završile fakultet (43,4%), dok je srednju

školu završilo 38,4% ispitanica. Razlike u stepenu obrazovanja su statistički značajne ($\chi^2(25) = 295,6$, $p < 0,01$)

Analizama su obuhvaćeni samo oni parovi gde su oba partnera zaposlena da bismo jasnije ispitali povezanost opterećenja kućnim poslovima sa jedne strane, i kvaliteta i stabilnosti braka sa druge. Najveći broj i ispitanica (55,2%) i ispitanika (53,8%) bio je zaposlen na neodređeno vreme.

2.2 PROCEDURA ISTRAŽIVANJA

Ovo istraživanje je odobreno i finansirano od strane Ministarstva prosvete, nauke i tehnološkog razvoja Republike Srbije (projekat br. ON179022) pod nazivom „Efekti egzistencijalne nesigurnosti na pojedince i porodice u Srbiji“. Prikupljanje podataka je vršeno tokom 2015. i 2016. godine. Istraživanje je bilo anonimno, a ispitanici nisu bili nagrađivani za učešće. Parovi koji su pristali da učestvuju u studiji dobijali su upitnike (muški i žensku formu) u odvojenim kovertama koje su vraćali ispitivaču posle popunjavanja. Ispitanici su bili informisani o ciljevima i značaju istraživanja, ispitivanje je bilo dobrovoljno i mogli su da odustanu od popunjavanja upitnika u bilo kom trenutku.

2.3 INSTRUMENTI

Opterećenost kućnim poslovima mere na je instrumentom koji sadrži spisak kućnih poslova naveden u Lynch i Reilly (1998) i Tadinac i dr. (2005). Ispitano je opterećenje poslovima vezanim za: kuvanje; pranje i peglanje veša; pranje posuđa i pospremanje stola; kućne popravke; usisavanje i brisanje prašine; pranje prozora, podova i sl.; brigu o deci; brigu o kućnim ljubimcima; čišćenje sanitarnih prostorija; brigu o okućnici

i popravku automobila. Opterećenje je računato tako što su za svaku kategoriju kućnih poslova odgovori: „ne odnosi se na nas“; „neko treći“ i „uvek partner/ka“ bodovani sa 0; odgovor „uglavnom partner/ka“ bodovan je sa 1; „partner/ka i ja jednako“ sa 2; „uglavnom ja“ sa 3, a „uvek ja“ sa 4. Viši skorovi ukazuju na veće angažovanje ispitanika u obavljanju svakog od ispitivanih poslova. Pouzdanost instrumenta nije računata zato što su obuhvaćeni i tradicionalno „muški“ i tradicionalno „ženski“ kućni poslovi, pa se nije mogao pretpostaviti jedinstven predmet merenja.

Zadovoljstvo raspodelom kućnih poslova (Lynch i Reilly 1998; i Tadinac i dr. 2005) mereno je jednim ajtemom „Imajući u vidu sve to, koliko ste zadovoljni ovakvom raspodelom poslova u svojoj vezi?“, a ponuđeni odgovori su bili na skali Likertovog tipa od 1 (potpuno nezadovoljan/na) do 7 (potpuno zadovoljan/na).

Kvalitet braka procenjivan je Skalom dijadnog prilagođavanja (Dyadic Adjustment Scale – DAS: Spanier 1976) koju čine 32 ajtema. Pored ukupnog skora, omogućava i izračunavanje skorova na sledećim skalama: *Konsenzus*, procenjuje slaganje bračnih partnera po pitanjima koja su od značaja za svakodnevno funkcionisanje: vođenje finansija, odnos prema kućnim obavezama, religiji, rekreaciji, odnos prema prijateljima, roditeljima i rođacima, životnoj filozofiji, donošenju odluka i sl; *Zadovoljstvo brakom*, procenjuje opšte zadovoljstvo brakom, poverenje u partnera, učestalost bračnih konflikata, stepen bračne tenzije, doživljaj međusobne netrpeljivosti i lični odnos prema budućnosti braka; *Afektivno-seksualna usaglašenost*, procenjuje stepen usaglašenosti bračnih partnera u ispoljavanju emocija i seksualnim odnosima i *Kohезivnost* procenjuje stepen bliskosti

i kvaliteta komunikacije među partnerima: zajednički rad na nekom ostvarenju, smireni razgovori, podsticanje razmene ideja, zajednička interesovanja van kuće, zajednički smeh.

Bračna nestabilnost procenjivana je sa 3 ajtema preuzeta iz Indeksa bračne nestabilnosti (Booth, Johnson i Edwards 1983) koji se odnosi na prisustvo razmišljanja o razvodu braka, razgovor sa prijateljima o razvodu, i razgovor o razvodu braka sa bračnim partnerom.

2.4 STATISTIČKA OBRADA PODATAKA

Da bismo ispitali razlike u opterećenju kućnim poslovima između žena i muškaraca primenjena je serija t-testova za zavisne uzorke kojima je poređeno opterećenje supružnika unutar dijade.

Struktura razlika u stepenu zadovoljstva raspodelom poslova, proceni kvaliteta i stabilnosti braka među parovima koji kućne poslove obavljaju ravnopravno i onih kod kojih većinu kućnih poslova uglavnom obavlja jedan od supružnika ispitana je na sledeći način:

Prvo je za svaki par utvrđen broj poslova koji obavljaju „partner/ka i ja jednako“. Parovi koji su za više od četvrtine ispitanih poslova (6) procenili da ih oba supružnika rade u istoj meri svrstani su u kategoriju „parovi koji kućne poslove obavljaju ravnopravno“; sa druge strane, parovi koji su za manje od 6 poslova odgovorili da ih obavljaju „partner/ka i ja jednako“ svrstani su u kategoriju „parovi kod kojih podela kućnih poslova specijalizovana“. Granični skor, na osnovu koga su ispitani parovi svrstani u grupe, definisan je na osnovu distribucije učestalosti odgovora koji ukazuje na zajedničko obavljanje kućnih poslova (u uzorku je bilo 187 parova koji poslove obavljaju podjednako i 311 parova kod kojih je

podela poslova specijalizovana). Struktura razlika između ove dve grupe parova u odnosu na stepen zadovoljstva raspodelom poslova za ženu i muža, procenu bračne nestabilnosti za ženu i muškarca i procenu dijadne kohezije, dijadnog zadovoljstva, afektivno-seksualne usaglašenosti i dijadnog konsenzusa za ženu i muškarca ispitana je Diskriminativnom analizom¹.

Analize su vršene u programu IBM SPSS 23.0.

3 REZULTATI

3.1 DESKRIPTIVNA STATISTIKA I KORELACIJE MEĐU VARIJABLAMA

Pokazatelji deskriptivne statistike za sve ispitane varijable prikazani su u tabeli 1.

Kao što se može videti u tabeli 1, žene su najviše opterećene poslovima vezanim za pranje i peglanje veša, pranje prozora, podova i sl., čišćenje sanitarnih prostorija, kuvanje, usisavanje i brisanje prašine, kao i pranje posuđa i pospremanje stola. Muškarci su najviše opterećeni poslovima vezanim za kućne popravke i popravku automobila. Takođe, može se primetiti da se oko poslova vezanih za brigu o deci, kućnim ljubimcima i okućnici angažuju i žene i muškarci.

Distribucije odgovora na skalama zadovoljstva raspodelom poslova kod

¹ Iako se, u odnosu na prirodu analiziranih varijabli, višestruka regresiona analiza činila kao prirodan izbor, pošto je ona bazirana na računanju parcijalnih korelacija, veoma je osetljiva na multikolinearnost među prediktorskim varijablama. Kako su se u setu prediktorskih varijabli nalazile procene istih parametara za žene i muškarce koji su u visokim međusobnim korelacijama (0,63 za bračnu nestabilnost; 0,65 za Dijadni konsenzus; 0,68 za Dijadno zadovoljstvo; 0,68 za Afektivno-seksualnu usaglašenost i 0,67 za Dijadnu koheziju) opredelili smo se ipak za diskriminativnu analizu koja je bazirana na računanju diskriminativnog faktora i nije osetljiva na interkorelacije među prediktorima.

muškaraca i dijadnog zadovoljstva muškaraca i žena pomerene su u smeru viših skorova, dok su distribucije odgovora vezanih za bračnu nestabilnost pomerene ka nižim skorovima.

Pouzdanost primenjenih skala je u rasponu od 0,68 do 0,89 što je u skladu sa rezultatima prethodnih studija.

Korelacije među varijablama su prikazane u tabeli 4 (u prilogu). Zbog velikog broja varijabli, u članku su prikazane samo korelacije varijabli kućnih poslova sa zadovoljstvom raspodelom kućnih poslova i pokazateljima percipiranog kvaliteta bračnog odnosa i stabilnosti, a kompletna matrica interkorelacija se može dobiti od autora članka.

Kao što se može videti u tabeli 4 (u prilogu) stepen zadovoljstva raspodelom poslova žena je u najvećoj meri pozitivno povezan sa procenom bračnog kvaliteta oba supružnika, zadovoljstvom raspodelom poslova muževa i većim angažovanjem muškaraca u poslovima vezanim za kuvanje, usisavanje i brisanje prašine, kao i pranje posuđa i pospremanje stola. Zadovoljstvo raspodelom poslova žena je u najvećoj meri negativno povezano sa sopstvenim angažovanjem vezanim za usisavanje i brisanje prašine, pranje posuđa i pospremanje stola, pranje prozora, podova i sl., brigu o deci i kuvanje. Za razliku od žena, stepen zadovoljstva raspodelom poslova muškaraca uglavnom nije povezan sa angažovanjem oko kućnih poslova. Jedini statistički značajni koeficijenti korelacije odnose se na pozitivnu povezanost sa sopstvenim angažovanjem vezanim za kućne popravke, i negativnu povezanost sa ženinim angažovanjem oko kućnih ljubimaca.

Procena bračne nestabilnosti je, kod oba supružnika, negativno povezana sa ženinim angažovanjem oko pranja i peglanja veša, i muževljevim angažovanjem oko dece.

Procena bračnog kvaliteta je, kod oba supružnika, negativno povezana sa ženinim opterećenjem vezanim za brigu o

deci, a pozitivno sa muževljevim angažovanjem u kućnim poslovima.

Tabela 1 Pokazatelji deskriptivne statistike za sve ispitane varijable

	Raspon	AS	SD	Skjunis	Kurtozis	Alfa
ŽP A. kuvanje	4	2,88	1,21	-1,11	0,40	
MP A. kuvanje	4	0,88	0,88	0,92	0,68	
ŽP B. pranje i peglanje veša	4	3,32	1,01	-1,86	3,30	
MP B. pranje i peglanje veša	4	0,57	0,78	1,58	3,10	
ŽP C. pranje posuđa i pospremanje stola	4	2,79	0,96	-0,62	0,46	
MP C. pranje posuđa i pospremanje stola	4	1,24	0,90	0,26	-0,33	
ŽP D. kućne popravke	4	0,85	0,98	1,40	1,88	
MP D. kućne popravke	4	2,77	1,28	-1,12	0,19	
ŽP E. usisavanje i brisanje prašine	4	2,87	1,08	-0,95	0,55	
MP E. usisavanje i brisanje prašine	4	1,10	0,91	0,53	-0,06	
ŽP F. pranje prozora, podova i sl.	4	3,09	1,16	-1,37	1,18	
MP F. pranje prozora, podova i sl.	4	0,75	0,83	1,07	1,21	
ŽP G. briga o deci	4	1,70	1,17	-0,21	-0,73	
MP G. briga o deci	4	1,30	0,91	-0,48	-1,29	
ŽP H. briga o kućnim ljubimcima	4	1,14	1,26	0,64	-0,78	
MP H. briga o kućnim ljubimcima	4	1,21	1,24	0,46	-1,01	
ŽP I. čišćenje sanitarnih prostorija	4	2,94	1,23	-1,17	0,47	
MP I. čišćenje sanitarnih prostorija	4	0,90	0,93	0,93	0,52	
ŽP J. briga o okućnici	4	1,24	1,17	0,54	-0,56	
MP J. briga o okućnici	4	1,89	1,40	-0,10	-1,22	
ŽP K. popravka automobila	4	0,28	0,64	2,96	10,59	
MP K. popravka automobila	4	2,72	1,70	-0,86	-1,07	
ŽP Zadovoljstvo raspodelom	6	5,20	1,54	-0,73	-0,08	
MP Zadovoljstvo raspodelom	6	6,01	1,16	-1,33	1,81	
Ž Bračna nestabilnost	3	0,36	0,86	2,29	3,83	0,86
M Bračna nestabilnost	3	0,27	0,73	2,80	6,88	0,80
Ž Dijadni konsenzus	39	51,39	7,63	-0,71	0,53	0,88
M Dijadni konsenzus	52	52,04	7,61	-0,73	1,42	0,89
Ž Dijadno zadovoljstvo	40	42,63	5,68	-1,18	2,32	0,84
M Dijadno zadovoljstvo	34	43,85	5,31	-1,22	2,09	0,82
Ž Afektivno-seksualna usaglašenost	10	9,53	2,02	-0,96	0,81	0,68
M Afektivno-seksualna usaglašenost	10	9,70	1,97	-0,97	0,70	0,68
Ž Dijadna kohezija	20	19,66	3,54	-0,98	0,94	0,79
M Dijadna kohezija	20	19,83	3,37	-0,91	1,01	0,80

Standardna greška Skjunisa = 0,11; Standardna greška Kurtozisa = 0,22

3.2 RAZLIKE U OPTEREĆENJU KUĆNIM POSLOVIMA IZMEĐU ŽENA I MUŠKARACA

Razlike u opterećenju kućnim poslovima između žena i muškaraca su prikazane u tabeli 2.

Kao što se može videti u tabeli 2, najveće razlike u opterećenju kućnim po-

prva hipoteza (H1) u najvećoj meri potvrđena. Rezultati ukazuju na jasnu podelu poslova na tradicionalno „ženske“ i tradicionalno „muške“ među ispitanim bračnim parovima. Jedino odstupanje rezultata od početne pretpostavke odnosi se na brigu o okućnici u vezi koje smo pretpostavili da će se više angažovati muškarci.

Tabela 2 Razlike u opterećenju kućnim poslovima između žena i muškaraca

Poslovi	Razlike			
	AS	SD	t	r
A. kuvanje	2,00	1,71	26,06**	-0,31**
B. pranje i peglanje veša	2,75	1,47	41,62**	-0,34**
C. pranje suđa i pospremanje stola	1,55	1,60	21,62**	-0,49**
D. kućne popravke	-1,92	1,73	-24,75**	-0,15**
E. usisavanje i brisanje prašine	1,77	1,73	22,84**	-0,49**
F. pranje prozora, podova i sl.	2,34	1,62	32,16**	-0,31**
G. briga o deci	0,40	1,07	8,40**	0,50**
H. briga o kućnim ljubimcima	-0,06	1,55	-0,90	0,23**
I. čišćenje sanitarnih prostorija	2,04	1,77	25,70**	-0,33**
J. briga o okućnici	-0,65	1,80	-8,03**	0,03
K. popravka automobila	-2,44	1,80	-30,16**	0,02

slovima odnose se na veće angažovanje žena u sledećim poslovima: pranje i peglanje veša, pranje prozora, podova i sl., čišćenje sanitarnih prostorija i kuvanje; dok su muškarci više opterećeni poslovima vezanim za popravku automobila i kućne popravke. Sa druge strane, oboje supružnika se podjednako angažuju oko poslova vezanih za brigu o deci, kućnim ljubimcima i okućnici.

Pranje sudova i pospremanje stola i usisavanje i brisanje prašine su visoko polarizovani poslovi (što se jedno od supružnika angažuje više, drugo se angažuje manje), dok je sa brigom o deci drugačije: što se jedno od supružnika angažuje više i drugo se angažuje više.

Na osnovu navedenih rezultata ovog istraživanja, možemo zaključiti da je

3.3 RAZLIKE IZMEĐU PAROVA U ODNOSU NA STEPEN RAVNOPRAVNOSTI U IZVOĐENJU KUĆNIH POSLOVA

Struktura razlika u stepenu zadovoljstva raspodelom poslova, proceni kvaliteta i stabilnosti braka, među parovima koji više od četvrtine ispitanih kućnih poslova obavljaju ravnopravno i parova kod kojih postoji jasna podela poslova, ispitana je diskriminativnom analizom. Izolovana je statistički značajna diskriminativna funkcija ($R=0,38$; Wilksova lambda iznosila je 0,86 i bila je statistički značajna na nivou $p>0,01$). Struktura diskriminativnog faktora prikazana je u tabeli 3.

Kao što se može videti u tabeli 3, pozitivan pol diskriminativnog faktora u

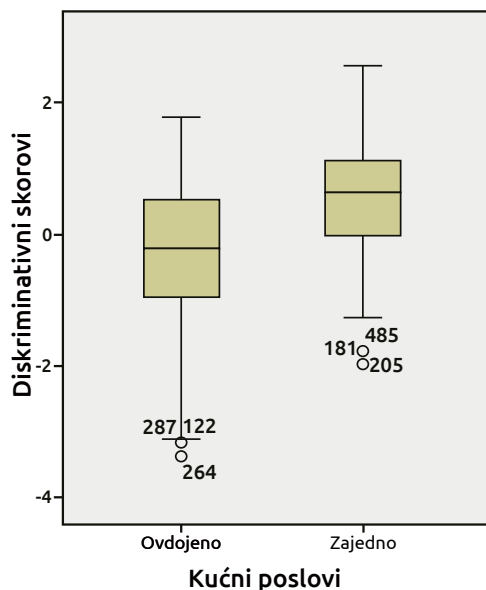
Tabela 3 Struktura diskriminativnog faktora u odnosu na stepen ravnopravnosti u izvođenju kućnih poslova

Varijabla	r
ŽP Zadovoljstvo raspodelom	0,81
Ž Dijadna kohezija	0,52
M Dijadna kohezija	0,42
M Dijadno zadovoljstvo	0,36
Ž Dijadno zadovoljstvo	0,36
Ž Afektivno-seksualna usaglašenost	0,34
M Dijadni konsenzus	0,32
Ž Dijadni konsenzus	0,29
MP Zadovoljstvo raspodelom	0,23
M Bračna nestabilnost	-0,18
M Afektivno-seksualna usaglašenost	0,18
Ž Bračna nestabilnost	-0,06

najvećoj meri je određen procenom ženinog zadovoljstva raspodelom kućnih poslova, zatim stepenom dijadne kohezije i dijadnog zadovoljstva, kao i procenom stepena afektivno seksualne usaglašenosti žena i stepena dijadnog konsenzusa kod muškaraca. Rezultati delimično potvrđuju drugu istraživački hipotezu (H2). Naime, zadovoljstvo raspodelom kućnih poslova žena je u visokoj korelaciji sa diskriminativnim faktorom, ali to nije slučaj sa zadovoljstvom raspodelom kućnih poslova kod muškaraca. Takođe, očekivali smo da će procena dijadnog zadovoljstva biti u većoj meri povezana sa diskriminativnom dimenzijom zato što se u mnogim istraživanjima raspodele kućnih poslova upravo bračno zadovoljstvo koristi kao kriterijumska varijabla. Iako koeficijenti korelacije procene dijadnog zadovoljstva i diskriminativnog faktora nisu niski, dijadna kohezija koja se odnosi na zajedničko provođenje vremena, učestalost razmene ideja, zajedničkih aktivnosti i brojnost zajedničkih interesovanja partnera u mnogo većoj meri razlikuje parove koji kućne poslove rade ravnopravno

od parova kod kojih postoji jasna podela poslova u domaćinstvu.

Prosečne vrednosti ispitanih parova na diskriminativnoj funkciji su 0,53 za grupu parova koji više od četvrtine ispitanih kućnih poslova obavljaju podjednako i -0,32 za grupu parova kod kojih postoji jasna podela poslova. Treba imati u vidu da se distribucije diskriminativnih skorova ispitanih grupa parova u velikoj meri preklapaju, što se može videti na grafikonu 1. Distribucija skorova za grupu parova kod koje postoji jasna specijalizacija kućnih poslova je šira, što znači da postoji mnogo parova kod kojih kućne poslove uglavnom radi neko od supružnika, a kod kojih su žene zadovoljne raspodelom poslova, koji imaju brojne zajedničke aktivnosti, malo konflikata i visok stepen generalnog zadovoljstva bračnim odnosom. Upravo zbog toga, na osnovu diskriminativne funkcije ispravno je klasifikovano (samo) 65,2% ispitanih parova.

Grafikon 1 Vrednosti ispitanih parova na diskriminativnoj funkciji

4 DISKUSIJA

Iako je intenzivno proučavanje povezanosti opterećenja kućnim poslovima sa različitim dimenzijama bračnog kvaliteta i bračnom stabilnošću počelo još 90-tih godina prošlog veka (za pregled videti Coltrane 2000), još uvek postoje brojni teorijski i metodološki problemi vezani za izučavanje ove oblasti. Teorijski problemi se, pre svega, odnose na nedostatak jasne definicije kućnih poslova i nedostatak adekvatnog teorijskog okvira koji bi služio za postavljanje hipoteza i tumačenje rezultata istraživanja, a metodološki na probleme merenja opterećenosti kućnim poslovima.

Pod kućnim poslovima često se podrazumeva *neplaćeni* rad koji se obavlja u svrhu „održavanja“ članova porodice i doma (Shelton i John 1996). Ovakvo široko određenje povezano je sa problemima pravljenja konačne i iscrpne liste kućnih poslova. Naime, opterećenje kućnim poslovima obično se meri preko apsolutnog (izraženog u satima) ili relativnog (u odnosu na partnera) angažovanja ispitanika u njihovom obavljanju. Međutim, u različitim domaćinstvima svakog supružnika, nakon povratka sa njegovog plaćenog posla, čeka sasvim različit set zadataka koje treba obaviti, a koji su vezani za dom i članove porodice. Na primer, parovi koji žive u kućama imaju mnogo više poslova vezanih za održavanje okućnice u odnosu na parove koji žive u stanovima; neki poslovi su sezonski (npr. spremanje ogreva i loženje, čišćenje snega, skupljanje lišća, košenje trave, rad u bašti...), a neki se rade tokom cele godine. Neki poslovi (npr. briga o deci) vezani su za određene razvojne periode porodice, pa su određeni parovi njima izuzetno opterećeni, a kod drugih nisu prisutni. Takođe, neki parovi žive u zajedničkim domaćinstvima, pa deo kuć-

nih poslova obavljaju rođaci, drugi ukućani ili deca, a neki parovi koriste plaćene usluge trećih lica koji preuzimaju poslove vezane za hranjenje, higijenu, popravke i/ili brigu o deci.

Način računanja opterećenja svakog supružnika kućnim poslovima korišten u ovom istraživanju, po kom su odgovori: „ne odnosi se na nas“; „neko treći“ i „uvek partner/ka“ bodovani sa 0 u velikoj meri prevazilazi problem povezan sa velikim brojem specifičnih poslova koji se javljaju u nekim domaćinstvima, a u drugima nisu prisutni. Međutim, instrumenti kojima se meri opterećenje često previđaju mnoge rutinske poslove koji se svakodnevno ili periodično ponavljaju. Tako na primer, skala koju smo koristili u ovom istraživanju ne uključuje poslove vezane za plaćanje računa, nabavku namirnica i životnih potrepština, iznošenje smeća, komunikaciju sa majstorima, odvođenje dece na vannastavne aktivnosti, pomoć deci oko školskih obaveza, disciplinovanje dece i slično. Čak se u poslednje vreme sve više govori o tome da nije dovoljno ispitati samo fizičko opterećenje rutinskim poslovima koji se obavljaju u kući nakon radnog vremena, već da je potrebno uzeti u obzir i kognitivno opterećenje i poslove vezane za menadžment domaćinstva (Daminger 2019). Drugim rečima, nije dovoljno da muškarac opere sudove posle jela ili da se „prošeta“ do prodavnice sa unapred pripremljenim spiskom namirnica koje treba kupiti da bi se ženino zadovoljstvo raspodelom kućnih poslova promenilo. Takođe, sve više istraživača govori i o potrebi da se ispita emocionalno opterećenje kućnim poslovima (Bianchi i dr. 2000, 2012; DeVault 1999; Hochschild 1979).

Mnogi autori koji se bave proučavanjem raspodele kućnih poslova (npr. Daminger 2019) polaze od implicitne pretpostavke da je povećana stopa za-

poslenja žena dovela do njihove preopterećenosti, pošto su kućni poslovi podjednako teški i zahtevni kao i oni plaćeni. Svakodnevni rad žena u „dve smene“ zato dovodi do stalnog smanjenja kvaliteta braka i povećanja broja razvoda. Potencijalno rešenje ovog problema mnogi autori (npr. Carlson i dr. 2020) vide u većem angažovanju muškaraca u obavljanju kućnih poslova, egalitarizmu, fer raspodeli i rodnoj ravnopravnosti, što je sve blisko idejama teorije socijalne razmene i socijalističko-feminističke teorije (Coltrane 2000).

Međutim, rezultati našeg istraživanja ne podržavaju u potpunosti ovu pretpostavku. Nalazi dobijeni na uzorku od gotovo 500 parova različitog doba, stepena obrazovanja i zaposlenja govore u prilog pretpostavci o postojanju različitih mehanizama koji povezuju raspodelu kućnih poslova i kvalitet veze kod muškaraca i žena, kao i tome da je rodna ravnopravnost u raspodeli kućnih poslova mnogo važnija ženama nego muškarcima.

Naime, iako je zadovoljstvo raspodelom poslova kod muškaraca u proseku veće od zadovoljstva raspodelom kod žena, ono nije povezano ni sa njihovim stepenom angažovanja u kućnim poslovima, ni sa stepenom angažovanja njihovih supruga. Rezultati ukazuju da je stepen zadovoljstva raspodelom kućnih poslova kod muškaraca jedino umereno povezan sa sopstvenim procenama dijadnog konsenzusa i dijadnog zadovoljstva. Postavlja se pitanje na osnovu čega onda muškarci formiraju svoj sud o zadovoljstvu raspodelom kućnih poslova, ako on nema puno veze ni sa sopstvenim angažovanjem, ni sa angažovanjem njihovih žena, ni sa procenama kvaliteta i stabilnosti braka? Jedna od pretpostavki koja bi mogla objasniti ove rezultate odnosi se na to da muškarci formiraju svoj sud o zadovoljstvu raspodelom kućnih

poslova poredeći stepen sopstvenog angažovanja sa nekim referentnim grupama (npr. porodica porekla, prijatelji, kolege na poslu, komšije, parovi koji se mogu videti u filmovima i serijama i slično). Ne tako davno su muškarci koji su radili „ženske“ kućne poslove bili omalovažavani kao „feminizirani“, „mekušci“ ili „papučari“, pa su zbog toga mnogi od njih verovatno osetljiviji na mišljenje okoline nego na zadovoljstvo sopstvenih žena. Iako intenzivna medijska kampanja u filmovima i serijama koja promovise egalitarizam i aktivnije učešće muškaraca u kućnim poslovima traje još od 90-tih godina prošlog veka, raspodela je, kao što pokazuju rezultati, još uvek uglavnom tradicionalna. Druga pretpostavka koja bi mogla objasniti ove rezultate odnosi se na to da zadovoljstvo raspodelom kućnih poslova kod muškaraca nije povezano sa stvarnim stepenom njihovog angažovanja već stilom menadžmenta kućnih poslova, odnosno sa tim ko određuje koji poslovi moraju hitno da se urade i na koji način.

Sa druge strane, stepen zadovoljstva raspodelom kućnih poslova kod žena je povezan i sa raspodelom kućnih poslova i sa njihovom procenom kvaliteta braka i sa procenom kvaliteta braka od strane njihovog supruga, što je u skladu sa istraživačkom paradigmom.

Prva hipoteza. Rezultati istraživanja su u najvećoj meri potvrdili prvu hipotezu: žene su zaista u većoj meri angažovane u kućnim poslovima vezanim za hranjenje i higijenu dok su muževi više angažovani oko poslova vezanih za popravke. Jedina razlika u odnosu na početnu pretpostavku odnosi se na brigu o okućnici koja, uz brigu o deci i kućnim ljubimcima, predstavlja kućni posao oko kog se oba supružnika angažuju podjednako. Ipak, postoji nekoliko zanimljivih nalaza vezanih za raspodelu poslova koje bi trebalo

prokomentarisati. Naime, od svih ispitanih kućnih poslova vezanih za hranjenje i higijenu, muškarci se najviše angažuju oko pranja sudova i usisavanja, a kod ovih poslova su u isto vreme i najviše negativne korelacije među supružnicima (što se jedan od supružnika angažuje više, drugi se angažuje manje).

Od svih kućnih poslova (ako se pod kućnim poslovima podrazumeva neplaćeni rad koji se obavlja nakon povratka sa plaćenog posla) briga o deci je najteža za istraživanje. Naime, mnogi ispitanici parovi nemaju decu, a takođe je i potpuno različit intenzitet opterećenja i vrste poslova koji su prisutni kod porodica sa sasvim malom decom, decom predškolskog uzrasta, osnovcima, srednjoškolcima, studentima i potomcima koji su već odrasli i neki od njih su formirali svoje porodice i dobili decu (pa u različitoj meri od svojih roditelja očekuju pomoć u brizi oko unučadi). Zbog ovih metodoloških problema briga o deci je čak često isključivana sa liste kućnih poslova (Coltrane 2000) iako za pojedine porodice realno predstavlja mnogo veći izvor opterećenja od pranja veša ili čišćenja sanitarnih prostorija. Način računanja opterećenja kućnim poslovima svakog supružnika korišten u ovom istraživanju daje nam mogućnost da u istraživanje ravnopravno uključimo i parove bez dece i parove koji su izuzetno opterećeni poslovima vezanim za brigu o deci.

Rezultat vezan za raspodelu opterećenja brigom o deci se takođe odnosi na pretpostavku o različitim mehanizmima koji povezuju angažovanje u kućnim poslovima, kvalitet i stabilnost braka kod žena i muškaraca. Naime, rezultati našeg istraživanja govore u prilog pretpostavci da se o deci podjednako brinu oba supružnika. Čak, pošto je korelacija među supružnicima na ovoj varijabli relativno visoka i pozitivna, možemo oče-

kivati da što se jedan od supružnika angažuje više, to se i drugi angažuje više. Međutim, zanimljiv je nalaz da je povećanje brige o deci kod muškaraca povezano sa smanjenjem bračne nestabilnosti i kod muškaraca i kod žena, dok gotovo i da nije povezano sa indikatorima bračnog kvaliteta. Sa druge strane, povećanje opterećenja brigom o deci kod žena povezano je sa smanjenim doživljajem kvaliteta braka i muškaraca i žena, ali nije povezano sa bračnom nestabilnošću.

Od svih ispitanih kućnih poslova, potencijal za razvod jedino je povezan sa smanjenim ženinim angažovanjem na poslovima vezanim za pranje i peglanje veša, i smanjenim angažovanjem muškarca na poslovima vezanim za brigu o deci. Mogli bismo pretpostaviti da za muškarce distanciranje od dece znači i distanciranje od porodice u celini, a da za žene prestanak brige o tome kako će izgledati njen muž u isto vreme znači i prestanak brige o tome da se brak održi. Pošto koeficijenti korelacije nisu visoki, ove pretpostavke bi ipak trebalo proveriti i drugim istraživanjima.

Druga hipoteza. Rezultati delimično potvrđuju drugu hipotezu: žene su zaista zadovoljnije raspodelom kućnih poslova kada se partneri podjednako angažuju oko njih, ali to nije slučaj i sa muškarcima. Kao što je već rečeno, stepen zadovoljstva raspodelom kućnih poslova muškaraca verovatno je povezan sa nekim drugim faktorima. Takođe, rezultati ukazuju na to da je stepen dijadne kohezije (zajedničkih interesovanja i aktivnosti partnera) mnogo značajniji za proučavanje raspodele kućnih poslova od stepena dijadnog zadovoljstva.

Ograničenja rezultata i istraživanja. Pre svega treba istaći da je istraživanje sprovedeno na prigodnom uzorku i da je učešće u istraživanju bilo dobrovoljno. Kao i kod većine istraživanja ovog

tipa, to znači da su u najvećoj meri ispitani relativno obrazovani parovi koji su u principu zadovoljni svojim odnosom. Ispitanici nižeg obrazovnog statusa kojima je bilo teško da čitaju i odgovaraju na veliki broj pitanja koja se odnose na njihove unutrašnje procese i parovi koji su u lošim odnosima i nalaze se pred razvodom po pravilu nisu pristajali na učešće u ispitivanju. Ovo svakako treba imati u vidu kod uopštavanja rezultata, pošto je vrlo verovatno da su mehanizmi koji povezuju angažovanje u kućnim poslovima, kvalitet i stabilnost braka kod siromašnijih porodica kod kojih supružnici mnogo više vremena provode radeći plaćene poslove i kod parova koji su u konfliktnim i lošim odnosima sasvim drugačiji od onih o kojima govore rezultati našeg istraživanja. Pri uopštavanju rezultata posebno treba imati u vidu činjenicu da raspodela odgovora ispitanika na varijabli Bračna nestabilnost značajno odstupa od normalne (vrednosti skjunita su 2,29 za žene i 2,80 za muškarce). Zbog toga se nalazi ovog istraživanja koji su vezani za odnos raspodele kućnih poslova i stabilnosti braka mogu tumačiti samo kao pretpostavke koje bi trebalo proveriti drugim istraživanjima na uzorku parova koji su u većoj meri spremni da okončaju svoj odnos.

Drugo ograničenje odnosi se na listu ispitanih kućnih poslova. Lista koju smo koristili svakako nije konačna i, kao što je već rečeno, postoje mnogi sezonski poslovi ili poslovi koji su specifični za pojedine parove, a koji nisu obuhvaćeni ispitivanjem. Način računanja opterećenja svakog supružnika kućnim poslovima korišten u ovom istraživanju, po kom su odgovori: „ne odnosi se na nas“; „neko treći“ i „uvek partner/ka“ bodovani sa 0 u velikoj meri prevazilazi ovaj problem, pa bi zbog toga trebalo raditi na proširenju liste neplaćenih aktivnosti koje se

obavljaju nakon povratka sa plaćenog posla. Tek na osnovu liste koja ne pretenduje da bude univerzalna i u kojoj su ravnomerno zastupljeni i „ženski“ i „muški“ kućni poslovi možemo imati jasniju sliku o stvarnom stepenu opterećenja supružnika poslovima vezanim za održavanje i brigu o domaćinstvu.

Treće ograničenje studije odnosi se na vreme proteklo od prikupljanja podataka do objavljivanja rezultata istraživanja. Kao što je već rečeno u odeljku o proceduri istraživanja, prikupljanje podataka je vršeno, u sklopu većeg istraživačkog projekta, tokom 2015. i 2016. godine. Međutim, zbog prirode prikupljenih podataka (veliki broj ispitanih parova koji nemaju kućne ljubimce, parova koji nemaju decu, parovi koji žive u stanu pa nemaju okućnicu, parovi koji nemaju automobil i slično), nismo bili u mogućnosti da ih adekvatno analiziramo sve dok nismo uvideli mogućnost drugačijeg načina računanja opterećenja supružnika kućnim poslovima, koji je korišćen u ovom radu. Ipak, pri uopštavanju rezultata istraživanja treba imati u vidu da postoji mogućnost da su se trendovi vezani za odnos raspodele kućnih poslova, kvaliteta i stabilnosti braka promenili u poslednjih 9–10 godina, koliko je prošlo od prikupljanja podataka.

Najzad, ovom studijom ispitano je samo opterećenje fizičkim poslovima, a kognitivno i emocionalno opterećenje nije uzeto u obzir.

5 ZAKLJUČAK

Osnovni problem istraživanja predstavljenog ovim radom je bilo pitanje koliko je značajna rodna ravnopravnost u raspodeli kućnih poslova za bračnu stabilnost i percepciju kvaliteta bračnog odnosa. Analizirani su podaci, prikupljeni u okviru većeg projekta, tokom 2015. i

2016. godine, na uzorku od 498 bračnih parova različitog doba, stepena obrazovanja i zaposlenja. Osnovnu metodološku novinu u ovom radu predstavlja način računanja opterećenja kućnim poslovima koji je omogućio da se u ispitivanju integrišu parovi na koje se određeni poslovi ne odnose (parovi koji nemaju decu, kućne ljubimce, dvorište, automobil...), parovi koji žive u proširenim domaćinstvima pa određene poslove (kuvanje, brisanje prašine, pranje sudova...) radi neko treći (roditelji supružnika, rođaci, deca...) i parovi koji angažuju plaćenu pomoć vezanu za pripremu obroka, čišćenje i/ili brigu o deci, a koji su ranije obično bili isključivani iz analiza zbog nedostajućih odgovora.

Rezultati jasno ukazuju na postojanje različitih mehanizama koji povezuju raspodelu kućnih poslova, zadovoljstvo raspodelom, kvalitet i stabilnost veze kod muškaraca i žena. Naime, rodna ravnopravnost u raspodeli kućnih poslova je mnogo važnija ženama, i one su zaista zadovoljnije raspodelom kućnih poslova kada se partneri podjednako angažuju oko njih, ali to nije slučaj sa muškarcima. Stepen zadovoljstva raspodelom kućnih poslova kod muškaraca je jedino umereno povezan sa njihovom procenom stepena slaganja bračnih partnera po pitanjima koja su od značaja za svakodnevno funkcionisanje (vođenje finansija, odnos prema kućnim obavezama, religiji, rekreaciji, odnos prema prijateljima, roditeljima i rođacima, životnoj filozofiji, donošenju odluka) i sa njihovom procenom opšteg zadovoljstva brakom, poverenjem u partnera, odsustvom bračnih konflikata i niskim stepenom bračne tenzije.

Rezultati takođe ukazuju na to da je stepen dijadne kohezije (zajedničkih interesovanja i aktivnosti partnera) značajniji za proučavanje raspodele kućnih poslova od stepena dijadnog zadovoljstva.

Najzad, rezultati ukazuju da je u našoj sredini još uvek aktuelna tradicionalna podela kućnih poslova i da su žene u većoj meri angažovane na kućnim poslovima vezanim za hranjenje i higijenu dok su muškarci više angažovani oko poslova vezanih za popravke. Briga o deci, kućnim ljubimcima i okućnici predstavljaju kućne poslove oko kojih se oba supružnika angažuju podjednako. Ipak, rezultati istraživanja ukazuju da se muškarci više angažuju u nekim poslovima (pranje posuđa, usisavanje...), dok neke (npr. pranje i peglanje veša) i dalje rade skoro isključivo žene.

Preporuke za dalja istraživanja. Da bismo razumeli procese koji povezuju raspodelu kućnih poslova, kvalitet i stabilnost braka, potrebno je, pre svega, jasno definisati šta se podrazumeva pod kućnim poslovima. Nedostatak opšteprihvaćenog određenja povezan je i sa problemima u konstrukciji mernih instrumenata i sa merenjem stvarnog opterećenja kućnim poslovima žena i muškaraca. Ako se pod kućnim poslovima podrazumeva *neplaćeni* rad koji se nakon povratka sa plaćenog posla obavlja u svrhu „održavanja“ porodice i doma (Shelton i John 1996), onda mnogi specifični poslovi koji u određenim domaćinstvima postoje, a u drugima nisu prisutni (poput spremanja ognjeva i zagrevanja prostorija, brige o domaćim životinjama u seoskim domaćinstvima...) nisu obuhvaćeni postojećim skalama. Takođe, primetna je tendencija da se u mernim instrumentima pojedini poslovi usitnjavaju do nivoa konkretnih zadataka (npr. pranje posuđa i pospremanje stola, usisavanje i brisanje prašine, čišćenje sanitarnih prostorija...), a da su neki poslovi opisani na mnogo višem nivou opštosti (npr. kućne popravke, briga o okućnici, briga o deci...) što utiče na procenu opterećenja.

Druga preporuka se odnosi na potrebu za detaljnijim istraživanjem kućnog menadžmenta – kognitivnog i emocionalnog opterećenja kućnim poslovima (ko vodi računa o tome šta sve, na koji način i u koje vreme treba uraditi). Organizacija kućnih poslova (praćenje trenutnog stanja, planiranje i nabavke potrepnosti za svakodnevno funkcionisanje, uz potrebu za stalnim prilagođavanjem aktuelnim nepredviđenim okolnostima) često zahteva više energije od prostog fizičkog obavljanja svakodnevnih radnji, a ona je oduvek bila podrazumevajući posao „domaćice“. O ovome je bitno voditi računa i u istraživanjima, jer postoje paradoksalne situacije kada se stepen fizičkog angažovanja muškaraca u obavljanju kućnih poslova povećava (u smislu kad god im se kaže da nešto urade, oni to i urade), a da se u isto vreme povećava i stepen opterećenja, menadžerskog stresa kod žena, jer one zadržavaju odgovornost i nadzor nad tim šta sve i kada treba uraditi kako bi ukućani imali sve što je potrebno u vreme kada im je potrebno.

Treća preporuka odnosi se na to da bi trebalo podrobnije ispitati mehanizme na osnovu kojih muškarci formiraju svoj sud o zadovoljstvu raspodelom kućnih poslova. Aktuelna istraživačka paradigma formirana je pod jakim uticajem teorije socijalne razmene i socijalističko-feminističke teorije, pa je samim tim i istraživački fokus na opterećenju kućnim poslovima i proceni bračnog kvaliteta i stabilnosti kod žena, dok isti procesi kod muškaraca obično nisu u fokusu istraživanja. Ovaj manjak teorijskog i istraživačkog interesovanja nosi sa sobom rizik da nekritično insistiranje na egalitarizmu može dovesti do percepcije (očekivanog) povećanja stepena kvaliteta braka kod žena, a u isto vreme pokrenuti neke neočekivane procese kod njihovih

muževa, te u krajnjem ishodu dovesti do povećanja bračne nestabilnosti.

Najzad, važno je imati u vidu da odnos raspodele kućnih poslova, kvaliteta i stabilnosti braka, opažen u dosadašnjim istraživanjima, ne mora biti univerzalan. Pre uopštavanja rezultata postojećih istraživanja na opštu populaciju i formulisanja opšte strategije razvoja društva i javnih politika, svakako bi trebalo proveriti da li se i u kojoj meri opaženi trendovi mogu primeniti na parove kod kojih je zaposlen samo jedan od supružnika, parove niskog socio-ekonomskog statusa koji su preopterećeni angažovanjem oko (više) plaćenih poslova, seoska domaćinstva u kojima ne postoji „klasičan posao sa radnim vremenom“, parove koji su u veoma lošim međusobnim odnosima, istopolne parove i slično.

Na samom kraju, imajući u vidu kompleksnost problema, kao i brojnost i značaj posledica rodne neravnopravnosti, mogu se dati samo neke opšte praktične preporuke, koje je potrebno detaljno osmisлити i razvijati kroz opsežne, multidisciplinarne projekte na nacionalnom nivou. Doprinos psihologa i psihoterapeuta, u tim projektima, bio bi usmeren na razvoj programa za grupni i individualni rad sa različitim uzrasnim kategorijama. Za odrasle je, za početak, potrebno učiniti dostupnim savetovaništva za brak i porodicu, gde će oni koji se aktuelno suočavaju sa razvojnim i situacionim krizama, besplatno ili po nekoj simboličnoj ceni uvremenjeno dobiti stručnu emocionalnu pomoć i podršku, kao i priliku da sagledaju različite perspektive u prevladavanju postojećih životnih teškoća. Kod dece i mladih, koji su u procesu obrazovanja, u samim obrazovnim institucijama je potrebno u znatno većoj meri promovisati rodnu ravnopravnost (kako putem specijalno organizovanih tribina i psiholoških radionica, tako i kroz redovnu nastavu).

I na kraju, ono što je najdelotvornije – bitno je i potrebno što pre započeti sa razvijanjem svesti o rodnoj ravnopravnosti od najranijeg uzrasta – kroz programe rodne ravnopravnosti u vrtićima i obdaništima.

Neuporedivo je lakše postaviti zdrave temelje razvoja ličnosti, u fazi kada su deca prirodno radoznala i otvorena za istraživanje različitih uloga, od kasnijeg menjanja već formiranih stavova.

IZJAVA ZAHVALNOSTI

Istraživanje je odobreno i finansirano od strane Ministarstva prosvete, nauke i tehnološkog razvoja Republike Srbije (projekat br. ON179022) pod nazivom „Efekti egzistencijalne nesigurnosti na pojedince i porodice u Srbiji“.

LITERATURA

- Barnett, R. C. (2004). Women and Multiple Roles: Myths and reality. *Harvard Review of Psychiatry*, 12 (3), 158–164. <https://doi.org/10.1080/10673220490472418>
- Bartley, S. J.; Blanton, P. W. and Gilliard, J. L. (2005). Husbands and Wives in Dual-Earner Marriages: Decision-Making, Gender Role Attitudes, Division of Household Labor and Equity. *Marriage & Family Review*, 37 (4), 69–94. https://doi.org/10.1300/J002v37n04_05
- Bartolac, A. i Kamenov, Ž. (2013). Perceived Distribution of Family Obligations Between Partners and Perception of Equity in a Relationship. *Sociologija i prostor*, 51 (1 (195)), 67–90. <https://doi.org/10.5673/sip.51.1.4>
- Bianchi, S. M., Milkie, M. A., Sayer L. C. and Robinson, J. P. (2000). Is Anyone Doing the Housework? Trends in the Gender Division of Household Labor. *Social Forces*, 79(1), 191–228. <https://doi.org/10.2307/2675569>
- Bianchi, S. M., Sayer, L. C., Milkie, M. A. & Robinson, J. P. (2012). Housework: Who Did, Does or Will Do It, and How Much Does It Matter?. *Social Forces*, 91(1), 55–63. <https://doi.org/10.1093/sf/sos120>
- Blair, S. L., & Johnson, M. P. (1992). Wife's perceptions of the fairness of the division of household labor: The intersection of housework and ideology. *Journal of Marriage and Family*, 54(3), 570–581. <https://doi.org/10.2307/353243>
- Booth, A., Johnson, D., & Edwards, J. N. (1983). Measuring Marital Instability. *Journal of Marriage and the Family*, 45(2), 387–393. <https://doi.org/10.2307/351516>
- Carlson, D.L. (2022). Reconceptualizing the Gendered Division of Housework: Number of Shared Tasks and Partners' Relationship Quality. *Sex Roles* 86, 528–543. <https://doi.org/10.1007/s11199-022-01282-5>
- Carlson, D. L., Miller, A. J., & Rudd, S. (2020). Division of Housework, Communication, and Couples' Relationship Satisfaction. *Socius*, 6. <https://doi.org/10.1177/2378023120924805>
- Carlson, D. L., Miller, A. J., & Sassler, S. (2018). Stalled for Whom? Change in the Division of Particular Housework Tasks and Their Consequences for Middle- to Low-Income Couples. *Socius* 4. <https://doi.org/10.1177/2378023118765867>
- Carlson, D. L., Miller, A. J., Sassler, S. & Hanson, S. (2016). The Gendered Division of Housework and Couples' Sexual Relationships: A Reexamination. *Journal of Marriage and Family* 78(4): 975–95. <https://doi.org/10.1111/jomf.12313>
- Coltrane, S. (2000). Research on Household Labor: Modeling and Measuring the Social Embeddedness of Routine Family Work. *Journal of Marriage and Family*, 62(4), 1208–33. <https://doi.org/10.1111/j.1741-3737.2000.01208.x>
- Coltrane, S. and Shih, K. Y. (2010). Gender and the division of labor, in: J. C. Chrisler and D. R. McCreary (Eds.). *Handbook of Gender Research in Psychology*. New York: Springer. https://doi.org/10.1007/978-1-4419-1467-5_17
- Čudina-Obradović, M. i Obradović, J. (2006). *Psihologija braka i obitelji*. Zagreb: Golden Marketing – Tehnička knjiga.
- Daminger, A. (2019). The Cognitive Dimension of Household Labor. *American Sociological Review*, 84(4), 609–633. <https://doi.org/10.1177/0003122419859007>
- DeVault, M. L. (1999). Comfort and Struggle: Emotion Work in Family Life. *ANNALS of the American Academy of Political and Social Science*, 561(1), 52–63. <https://doi.org/10.1177/000271629956100104>
- Hochschild, A. R. (1979). Emotion Work, Feeling Rules, and Social Structure. *American Journal of Sociology*, 85(3), 551–75. <https://doi.org/10.1086/227049>

- Kamenov, Ž., Jelić, M., Tadinac, M., & Hromatko, I. (2007). *Quality and stability of the relationship as a function of distribution of housework, financial investments, and decision making between partners*. 15th Psychology Days in Zadar–Book of Selected Proceedings. Zadar: University of Zadar.
- Kluwer, E. S., Heesink, J. A. M., & Van de Vliert, E. (1996). Marital conflict about the division of household labor and paid work. *Journal of Marriage and the Family*, 58(4), 958–969. <https://doi.org/10.2307/353983>
- Lavee, Y., & Katz, R. (2002). Division of labor, perceived fairness, and marital quality: The effect of gender ideology. *Journal of Marriage and Family*, 64(1), 27–39. <https://doi.org/10.1111/j.1741-3737.2002.00027.x>
- Lynch, J. M., & Reilly, M. E. (1998). Power sharing in lesbian partnerships. In C. M. Davis, W. L. Yarber, R. Bauserman, G. Schreer, & S. L. Davis (Eds.), *Handbook of sexuality-related measures* (pp.396–401). Thousand Oaks: Sage Publications.
- Milkie, M. A., Sayer, L. C., Nomaguchi, K., & Yan, H. X. (2025). Who's Doing the Housework and Childcare in America Now? Differential Convergence in Twenty-First-Century Gender Gaps in Home Tasks. *Socius*, 11. <https://doi.org/10.1177/23780231251314667>
- Petrović, J., Mihić, I., Zotović, M., i Kapor-Stanulović, N. (2009). Porodične uloge oca i majke u porodicama u procesu tranzicije. *Zbornik Matice srpske za društvene nauke*, 128, 31–45. <https://doi.org/10.2298/ZMSDN0928031P>
- Rogers, S. J. and Amato, P. R. (2000). Have Changes in Gender Relations Affected Marital Quality? *Social Forces*, 79 (2), 731–753. <https://doi.org/10.2307/2675515>
- Ruppanner, L. (2008). Fairness and Housework: A Cross-National Comparison. *Journal of Comparative Family Studies*, 39 (4), 509–526. <https://doi.org/10.3138/jcfs.39.4.509>
- Shelton, B. A., & John, D. (1996). The division of household labor. *Annual Review of Sociology*, 22, 299–322. <https://doi.org/10.1146/annurev.soc.22.1.299>
- Spanier, G. B. (1976). Measuring dyadic adjustment: New scales for assessing the quality of marriage and similar dyads. *Journal of Marriage and the Family*, 38(1), 15–28. <https://doi.org/10.2307/350547>
- Tadinac, M., Kamenov, Ž., Jelić M., & Hromatko, I. (2005). *Što ljubavnu vezu čini uspješnom? Ljetna psihologijska škola studenata i nastavnika*. Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet. Zagreb.
- Terman, L.M., Buttenwieser, P., Ferguson, L.W., Johnson, W.B., & Wilson, D.P. (1938). *Psychological factors in Marital Happiness*. New York: Mc Graw-Hill.
- Wilcox, W. B., & Nock, S. L. (2006). What's love got to do with it? Equality, equity, commitment and women's marital quality. *Social Forces*, 84(3), 1321–1345. <https://doi.org/10.1353/sof.2006.0076>

Doprinosi koautora

Jelena Šakotić-Kurbalija: Osmišljavanje istraživanja, Prikupljanje podataka, Pisanje originalnog rada, Pisanje izmena u procesu recenzije; Rukovođenje istraživačkim projektom;

Dragan Kurbalija: Metodologija, Statistička analiza, Pisanje originalnog rada, Pisanje izmena u procesu recenzije;

Nikolina Kukulj: Osmišljavanje istraživanja, Prikupljanje podataka.

Izjava o dostupnosti podataka

Podaci su dostupni od autora, na zahtev.

How to cite: Šakotić-Kurbalija, J., Kurbalija, D., & Kukulj, N. (2025). The Relationship Between Gender Equality in Household Labor, Marital Stability and Quality. *Stanovništvo*, 63(2), 227–247. <https://doi.org/10.59954/stnv.704>

<https://doi.org/10.59954/stnv.704>

PRILOG

Tabela 4 Korelacije među ispitanim varijablama

	ŽP	MP	Ž BN	M BN	Ž DAS1	M DAS1	Ž DAS2	M DAS2	Ž DAS3	M DAS3	Ž DAS4	M DAS4
ŽP A	-0,21**	-0,04	0,02	0,01	-0,09	-0,02	-0,10*	-0,09	-0,05	-0,06	-0,13**	-0,11*
MP A	0,24**	0,00	-0,04	-0,02	0,12**	0,07	0,14**	0,12*	0,10*	0,03	0,10*	0,10*
ŽP B	-0,14**	-0,06	-0,16**	-0,15**	0,00	-0,02	-0,05	-0,07	-0,01	-0,03	-0,07	-0,07
MP B	0,14**	-0,08	0,01	0,03	0,04	0,07	0,07	0,06	0,09*	0,08	0,04	0,12**
ŽP C	-0,24**	-0,02	-0,01	-0,03	-0,14**	-0,08	-0,15**	-0,20**	-0,15**	-0,12*	-0,18**	-0,11*
MP C	0,20**	-0,03	0,04	0,03	0,16**	0,16**	0,13**	0,20**	0,12**	0,15**	0,16**	0,16**
ŽP D	-0,16**	-0,04	0,05	-0,02	-0,06	-0,02	-0,12**	-0,07	0,00	0,03	-0,11*	-0,03
MP D	0,06	0,12*	-0,04	-0,04	0,05	0,05	0,07	0,08	0,04	0,03	0,00	-0,03
ŽP E	-0,28**	-0,04	-0,04	-0,02	-0,10*	-0,10*	-0,12**	-0,13**	-0,11*	-0,09*	-0,14**	-0,12**
MP E	0,21**	0,02	0,00	0,02	0,11*	0,14**	0,17**	0,12**	0,14**	0,09*	0,15**	0,12**
ŽP F	-0,24**	-0,02	-0,05	-0,07	-0,11*	-0,10*	-0,11*	-0,12*	-0,09	-0,08	-0,13**	-0,14**
MP F	0,18**	0,04	-0,02	0,01	0,15**	0,16**	0,17**	0,14**	0,12**	0,13**	0,17**	0,20**
ŽP G	-0,23**	-0,04	-0,03	-0,04	-0,29**	-0,20**	-0,27**	-0,25**	-0,23**	-0,22**	-0,25**	-0,27**
MP G	0,00	0,03	-0,13**	-0,14**	-0,14**	-0,02	-0,09*	-0,07	-0,08	-0,09	-0,08	-0,09*
ŽP H	-0,16**	-0,12*	0,01	0,03	-0,14**	-0,12**	-0,19**	-0,10*	-0,11*	-0,10*	-0,14**	-0,09*
MP H	0,06	0,00	-0,05	-0,10*	-0,10*	-0,02	-0,06	-0,06	-0,05	-0,02	-0,06	0,03
ŽP I	-0,17**	-0,05	0,04	0,03	-0,17**	-0,12*	-0,11*	-0,12**	-0,16**	-0,12**	-0,13**	-0,13**
MP I	0,16**	0,01	-0,07	0,00	0,05	0,07	0,04	0,00	0,04	0,02	0,02	0,05
ŽP J	-0,13**	-0,10*	0,04	0,04	-0,14**	-0,12**	-0,15**	-0,11*	-0,11*	-0,12**	-0,07	-0,08
MP J	0,02	0,03	-0,09	-0,05	-0,07	0,01	0,00	-0,02	0,01	0,03	-0,02	-0,01
ŽP K	-0,02	-0,07	0,07	0,02	-0,03	-0,04	-0,10*	-0,03	-0,01	-0,01	-0,02	-0,01
MP K	-0,01	0,06	0,02	0,03	-0,06	0,00	-0,02	-0,02	-0,01	-0,05	-0,06	-0,06
ŽP	1	0,21**	-0,18**	-0,17**	0,47**	0,37**	0,48**	0,37**	0,36**	0,30**	0,32**	0,33**
MP	0,21**	1	-0,05	-0,16**	0,20**	0,32**	0,26**	0,30**	0,20**	0,27**	0,20**	0,21**
Ž BN	-0,18**	-0,05	1	0,63**	-0,30**	-0,33**	-0,45**	-0,33**	-0,34**	-0,27**	-0,25**	-0,23**
M BN	-0,17**	-0,16**	0,63**	1	-0,23**	-0,38**	-0,35**	-0,46**	-0,23**	-0,27**	-0,21**	-0,28**
Ž DAS1	0,47**	0,20**	-0,30**	-0,23**	1	0,65**	0,69**	0,54**	0,67**	0,53**	0,61**	0,51**
M DAS1	0,37**	0,32**	-0,33**	-0,38**	0,65**	1	0,53**	0,64**	0,50**	0,67**	0,49**	0,67**
Ž DAS2	0,48**	0,26**	-0,45**	-0,35**	0,69**	0,53**	1	0,68**	0,68**	0,56**	0,65**	0,52**
M DAS2	0,37**	0,30**	-0,33**	-0,46**	0,54**	0,64**	0,68**	1	0,47**	0,61**	0,50**	0,60**
Ž DAS3	0,36**	0,20**	-0,34**	-0,23**	0,67**	0,50**	0,68**	0,47**	1	0,68**	0,52**	0,42**
M DAS3	0,30**	0,27**	-0,27**	-0,27**	0,53**	0,67**	0,56**	0,61**	0,68**	1	0,46**	0,55**
Ž DAS4	0,32**	0,20**	-0,25**	-0,21**	0,61**	0,49**	0,65**	0,50**	0,52**	0,46**	1	0,67**
M DAS4	0,33**	0,21**	-0,23**	-0,28**	0,51**	0,67**	0,52**	0,60**	0,42**	0,55**	0,67**	1

DAS1 – Dijadni konsenzus; DAS2 – Dijadno zadovoljstvo; DAS3 – Afektivno-seksualna usaglašenost;
 DAS4 – Dijadna kohezija